

CERCLE D'ECONOMIA

M'alegr de ser aquí entre vosaltres, que us dediqueu a l'activitat econòmica. Agraeixo la invitació a compartir la visió que té l'Església de la realitat econòmica, tot i que he de confessar que em sent aclaparat, perquè més d'un podria preguntar-se què fa un Bisbe parlant d'economia. És més: ¿què ha de dir l'Església de l'economia? ¿No té prou amb l'atenció al camp espiritual? Certament el que jo puc aportar no són solucions tècniques ni orientacions pràctiques de com desenvolupar les activitats econòmiques. La paraula de l'Església se situa a nivell de principis. L'economia és una activitat humana que té una indubtable connotació ètica i, per això, l'Església té una paraula a dir.

L'Església té una visió positiva de l'activitat econòmica, perquè mitjançant ella l'home contribueix a tenir cura de la creació. Des de la revelació "*l'activitat econòmica s'ha de considerar com una resposta agraïda a la vocació que Déu reserva a cada home*" (Compendi n. 326). L'ésser humà té el dret i el deure de custodiar i conrear el jardí d'Edèn. L'economia és una manera de realitzar-lo.

Principis morals bàsics

No m'estendré en l'exposició d'aquests principis, perquè requeriria més temps del que dispos. Però sí que m'agradaria subratllar que, segons l'Església, hi ha dos principis morals bàsics que han de regir l'activitat econòmica (és a dir, la tasca de producció, distribució i consum de béns materials i serveis).

1. El primer és que tota l'activitat econòmica té com a centre la persona. La finalitat de l'economia és la persona humana, tant considerada individualment com a ésser social. "*L'home, comprès en la seva realitat històrica concreta, és el cor i ànima de l'ensenyament social catòlic*" (Compendi n. 107). Es tracta de buscar el bé de tots els homes i de tot l'home.

El Concili Vaticà II ho va expressar així: "*A la vida economicosocial s'ha de respectar i promoure la dignitat de la persona humana, la seva sincera vocació i el bé de tota la societat. Perquè l'home és l'autor, el centre i el fi de tota l'activitat econòmica*" (GS 63).

Per això, no és acceptable un creixement econòmic que suposi menyscabament dels éssers humans, de grups socials o de pobles sencers. És un deure desenvolupar de manera eficient l'activitat econòmica, formant riquesa i incrementant-la. Ara bé tot això ha d'estar orientat al desenvolupament de l'home i de la societat.

Una primera conseqüència d'aquest principi és el dret que té tot home al treball, com a bé idoni per expressar i créixer la dignitat humana. El treball és un bé

de tots. Per això l'objectiu és la "plena ocupació" i, per això, l'atur és un drama immens.

Una altra conseqüència és que les riqueses han de ser destinades a produir beneficis per als altres i per a la societat. Les riqueses són un bé que procedeix de Déu. Qui ho posseeix l'ha d'emprar i ha de fer-lo circular, perquè redundi en benefici de tots.

2. El segon principi és peculiar de la doctrina cristiana i es refereix a la destinació universal dels béns. Déu ha destinat la terra i tot el que conté per a ús de tots els homes i pobles (cf. GS 69). Déu, que ha creat el món, l'ha posat en mans de l'ésser humà perquè sustenti a tots els homes, sense excloure ningú ni privilegiar-ne cap.

Aquest principi convida a treballar perquè cada persona i cada poble tinguin les condicions necessàries per a un desenvolupament integral, de manera que es camini cap a un món més humà.

Estem davant d'un dret natural i originari, al qual estan subordinats tots els altres drets. El dret de propietat privada, que l'Església reconeix, no té un caràcter absolut. Els béns que es posseeixen han de servir al bé comú; en les actuacions no s'ha de tenir en compte només el propi benefici sinó el de tots. Els béns materials que posseïm són un do del Creador i han de ser instruments útils per al creixement dels homes i dels pobles.

El principi de la destinació universal dels béns exigeix que s'atengui de manera especial als que es troben en situació de marginació. L'Església sosté que en la nostra manera de viure i en les nostres decisions hem de prendre una opció preferencial pels pobres. Per això la solidaritat és una virtut essencial. Ben entès que l'objectiu de la solidaritat no és crear persones o pobles dependents de l'ajuda que altres li presten, sinó implicar a tots en el desenvolupament dels seus països, ajudant-los a crear riquesa.

La iniciativa privada i l'empresa

Molts de vosaltres sou empresaris. Per això, em permet unes paraules sobre l'empresa. En la visió de l'Església, l'empresa té dues finalitats que cal considerar de manera complementària. El primer cap és produir béns i serveis i, d'aquesta manera, crear riquesa per a la societat. És la funció típicament econòmica. Però l'empresa té també una funció social que realitza creant oportunitats de trobada, de col·laboració, de valoració de les capacitats de les persones implicades. Aquestes dues finalitats han de perseguir-se conjuntament: produir riqueses i promoure el desenvolupament de les

persones. És legítim perseguir el benefici, però sense deixar de banda la dignitat de les persones que hi treballen.

Per aquesta raó, la doctrina social de l'Església dóna molta importància a les empreses cooperatives, a la petita i mitjana empresa, a les empreses artesanals i agrícoles o ramaderes de dimensions familiars. Aquestes empreses afavoreixen la valoració del treball i el creixement del sentit de la responsabilitat. Per contra, la deslocalització de l'activitat empresarial pot atenuar en l'empresari el sentit de responsabilitat respecte dels interessats (treballadors, proveïdors, consumidors) (cf. Caritas in veritate, 40).

És fonamental el paper de l'empresari o dirigent, el qual, a més de l'eficiència econòmica de l'empresa, té el deure de respectar la dignitat dels treballadors que treballen a l'empresa. Les persones són "*el patrimoni més valuós de l'empresa*" (Centessimus Annus, 35). "*A les grans decisions estratègiques i financeres, d'adquisició o de venda, de reajustament o de tancament d'instal·lacions, en la política de fusions, els criteris no poden ser exclusivament de naturalesa financera o comercial*" (Compendi n. 344).

El respecte pel medi-ambient

Una darrera idea. El veritable desenvolupament respecta la natura. L'energia i els recursos de què disposa el planeta són limitats. Tots hem de tenir cura de la "casa comuna" i evitar la seva manipulació i explotació. La tutela del medi ambient és un desafiament per a tothom. Per això, el desenvolupament econòmic ha de considerar la necessitat de respectar la integritat i els ritmes de la natura.

És important conciliar el desenvolupament econòmic amb la protecció mediambiental. Això vol dir també que l'únic objectiu de l'economia no pot ser aconseguir el màxim benefici, perquè això no garantiria la protecció del medi ambient.

La responsabilitat social i ambiental de les empreses no pot ser només una qüestió de màrqueting o imatge (Laudato sii, 194).

CERCLE DE ECONOMÍA

Me alegro de estar aquí entre vosotros, que os dedicáis a la actividad económica. Agradezco la invitación a compartir la visión que tiene la Iglesia de la realidad económica, aunque debo confesar que me siento abrumado, porque más de uno podría preguntarse qué hace un Obispo hablando de economía. Es más: ¿qué tiene que decir la Iglesia de la economía? ¿no tiene bastante con la atención a lo espiritual? Ciertamente lo que yo puedo aportar no son soluciones técnicas ni orientaciones prácticas de cómo desarrollar las actividades económicas. La palabra de la Iglesia se sitúa a nivel de principios. La economía es una actividad humana que tiene una indudable connotación ética y, por ello, la Iglesia tiene una palabra que decir.

La Iglesia tiene una visión positiva de la actividad económica, porque mediante ella el hombre contribuye a cuidar la creación. Desde la revelación “la actividad económica ha de considerarse como una respuesta agradecida a la vocación que Dios reserva a cada hombre” (Compendio, n. 326). El ser humano tiene el derecho y el deber de custodiar y cultivar el jardín de Edén. La economía es una manera de realizarlo.

Principios morales básicos

No me extenderé en la exposición de estos principios, porque requeriría más tiempo del que dispongo. Pero sí me gustaría subrayar que, según la Iglesia, hay dos principios morales básicos que deben regir la actividad económica (es decir, la tarea de producción, distribución y consumo de bienes materiales y servicios).

1. El primero es que toda la actividad económica **tiene como centro la persona**. La finalidad de la economía es la persona humana, tanto considerada individualmente como en cuanto ser social. “El hombre, comprendido en su realidad histórica concreta, es el corazón y alma de la enseñanza social católica” (Compendio, n. 107). Se trata de buscar el bien de todos los hombres y de todo el hombre.

El Concilio Vaticano II lo expresó así: “En la vida económico-social debe respetarse y promoverse la dignidad de la persona humana, su entera vocación y el bien de toda la sociedad. Porque el hombre es el autor, el centro y el fin de toda la actividad económica” (GS 63).

Por ello, no es aceptable un crecimiento económico que suponga menoscabo de los seres humanos, de grupos sociales o de pueblos enteros. Es un deber desarrollar de manera eficiente la actividad económica, formando riqueza e incrementándola. Ahora bien todo ello debe estar orientado al desarrollo del hombre y de la sociedad.

Una primera consecuencia de este principio es el derecho que tiene todo hombre al trabajo, en cuanto bien idóneo para expresar y acrecentar la dignidad humana. El trabajo es un bien de todos. Por eso el objetivo es el “pleno empleo” y, por eso, el paro es un drama inmenso.

Otra consecuencia es que las riquezas deben ser destinadas a producir beneficios para los demás y para la sociedad. Las riquezas son un bien que procede de Dios. Quien lo posee lo debe usar y debe hacerlo circular, para que redunde en beneficio de todos.

2. El segundo principio es peculiar de la doctrina cristiana y se refiere al **destino universal de los bienes**. Dios ha destinado la tierra y cuanto ella contiene para uso de todos los hombres y pueblos (cf. GS 69). Dios, que ha creado el mundo, lo ha puesto en manos del ser humano para que sustente a todos los hombres, sin excluir a nadie ni privilegiar a ninguno.

Este principio invita a trabajar para que cada persona y cada pueblo tengan las condiciones necesarias para un desarrollo integral, de manera que se camine hacia un mundo más humano.

Estamos ante un derecho natural y originario, al que están subordinados todos los demás derechos. El derecho de propiedad privada, que la Iglesia reconoce, no tiene un carácter absoluto. Los bienes que se poseen deben servir al bien común; en las actuaciones no se debe tener en cuenta sólo el propio beneficio sino el de todos. Los bienes materiales que poseemos son un don del Creador y deben ser instrumentos útiles para el crecimiento de los hombres y los pueblos.

El principio del destino universal de los bienes exige que se atienda de modo especial a quienes se encuentran en situación de marginación. La Iglesia sostiene que en nuestro modo de vivir y en nuestras decisiones debemos tomar una opción preferencial por los pobres. Por eso la solidaridad resulta una virtud esencial. Bien entendido que el objetivo de la solidaridad no es crear personas o pueblos dependientes de la ayuda que otros le prestan, sino implicar a todos en el desarrollo de sus países, ayudándoles a crear riqueza.

La iniciativa privada y la empresa

Muchos de vosotros sois empresarios. Por eso, me permito unas palabras acerca de la empresa. En la visión de la Iglesia, la empresa tiene dos fines que hay que considerar de manera complementaria. El primer fin es producir bienes y servicios y, de esta manera, crear riqueza para la sociedad. Es la función típicamente económica. Pero la empresa tiene también una función social que realiza creando oportunidades de encuentro, de colaboración, de valoración de las capacidades de las personas implicadas. Estos dos fines deben perseguirse conjuntamente: producir riquezas y promover el desarrollo de las personas. Es legítimo perseguir el beneficio, pero sin dejar de lado la dignidad de las personas que trabajan.

Por esta razón, la doctrina social de la Iglesia da mucha importancia a las empresas cooperativas, a la pequeña y mediana empresa, a las empresas artesanales y agrícolas o ganaderas de dimensiones familiares. Estas empresas favorecen la valoración del trabajo y el crecimiento del sentido de la responsabilidad. Por el contrario, la deslocalización de la actividad empresarial puede atenuar en el empresario el sentido de responsabilidad respecto de los interesados (trabajadores, proveedores, consumidores) (cf. Caritas in veritate, 40).

Resulta fundamental el papel del empresario o dirigente, el cual, además de la eficiencia económica de la empresa, tiene el deber de respetar la dignidad de los trabajadores que laboran en la empresa. Las personas son “el patrimonio más valioso de la empresa” (Centesimus Annus, 35). “En las grandes decisiones estratégicas y financieras, de adquisición o de venta, de reajuste o de cierre de instalaciones, en la política de fusiones, los criterios no pueden ser exclusivamente de naturaleza financiera o comercial” (Compendio, n. 344).

El respeto por el medio-ambiente

Una última idea. El verdadero desarrollo respeta la naturaleza. La energía y los recursos de que dispone el planeta son limitados. Todos debemos cuidar la “casa común” y evitar su manipulación y explotación. La tutela del medio ambiente es un desafío para todos. Por eso, el desarrollo económico debe considerar la necesidad de respetar la integridad y los ritmos de la naturaleza.

Es importante conciliar el desarrollo económico con la protección medioambiental. Esto significa también que el único objetivo de la economía no puede ser alcanzar el máximo beneficio, porque esto no garantizaría la protección del medioambiente.

La responsabilidad social y ambiental de las empresas no puede ser sólo una cuestión de marketing o imagen (Laudato sii, 194).